

Mânâ-yı İsmî yaklaşımın tehlikeleri

Nuri Bey: “Mânâ-yı ismî yaklaşımının tehlikeleri nelerdir?”

GRAMERDEN TEVHİDE

Mana-yı ismi ile mana-yı harfi, Arapça Nahiv ilminde, yani Arapça gramerinde iki önemli kavramdır.

Bediüzzaman bu gramer kavramlarını birer tevhid kavramı haline getirmiş, kâinatı Allah hesabına konuşturmuştur.

Nahiv ilminde ismin tanımı şöyle yapılmıştır: “Manası kendisini gösteren şey.” Harfin tanımı da şöyledir: “Manası başkasını gösteren şey.”

Yani gramerde harf isme hizmet ediyor. Yani harf isim için vardır. İsim ise kendisini gösteriyor. Yani isim kendisi için vardır. Meselâ Ali ismi Ali’yi gösteriyor. Fakat Ali isminde bulunan üç harfin her üçü de kendisi için değil, Ali ismi için vardılar.

AYNA MİSALİ

Bediüzzaman bu kavramları ayna misali ile açıklıyor.

Aynaya camı görmek için bakarsan camı görürsün. Aynada kendini, dolayısıyla görürsün. Aynaya ayna için bakmak mana-yı ismi ile bakmaktır. Başkası için bakmak ise mana-yı harfi bakışıdır. Ayna kendi başına bir değer ifade etmez.

Aynaya kendi güzel simanı görmek için bakarsan, ayna seni gösterir. Mana-yı harfi bakışı budur. Aynaya değer katan bakış bu bakıştır.

Bediüzzaman bu misali verdikten sonra, kâinatın, bütün zerrelere kadar harflerden ibaret olduğunu ve Allah’ın isim ve sıfatlarını gösteren birer ayna olduğunu; fakat ruhsuz felsefenin kâinata kâinat için (mana-yı ismi ile) bakarak tabiat bataklığına saplandığını bildiriyor.¹

Keza Bediüzzaman, Mektubat’ında diyor ki:

“Her şey, mana-yı ismiyle ve kendine bakan vecihte hiçtir; kendi zatında müstakil ve

bizatihi sabit bir vücudu yok. Ve yalnız kendi başıyla kaim bir hakikati yok. Fakat Cenâb-ı Hakk'a bakan vecihte ise, yani mana-yı harfiyle olsa, hiç değil. Çünkü onda cilvesi görünen esma-i bakiye var. Mâdum değil; çünkü sermedi bir vücudun gölgesini taşıyor. Hakikati vardır, sabittir, hem yüksektir. Çünkü mazhar olduğu baki bir ismin sabit bir nevi gölgesidir.”²

ULEMANIN İLMİ ALLAH'A AİTTİR

Ulema Allah namına, Allah adına ve Allah için sevilir. Ama kendileri namına ulemayı sevmek sonuçsuzdur, tehlikelidir, veballi bir iştir.

Bediüzzaman, Peygamberlere ve evliyaya kendileri hesabına, yani mana-yı ismiyle, yani Allah'tan bağımsız olarak sevgi göstermenin tehlikelerine işaret ederken örnek de veriyor: Meselâ Hıristiyanlar Hazret-i İsa Aleyhisselâmı kendi zatı için sevmişler. Bu sebeple zamanla ona Allah'ın oğlu sıfatını yakıştırmışlar. Bu şirk ihtiva eden bir dalâlettir. Keza Rafizîler Hazret-i Ali'yi sırf zatı itibariyle sevmişler. Bu sebeple iki büyük halifeye, Hazret-i Ebu Bekir (ra) ile Hazret-i Ömer'e (ra) düşmanlık etmişlerdir.³

Netice itibariyle, mana-yı ismi ile sevgi ne Hazret-i İsa'yı (as), ne Hazret-i Ali'yi (ra) yoldan çıkarmamışsa da, sevenlerini yoldan çıkarmıştır.

MÂNÂ-YI İSMİ İLE SEVMENİN ZARARLARI

Bütün sevdiklerimiz, esasen Allah'ın bize ihsanından başka bir şey değildir.

Dolayısıyla sevdiklerimizi Allah için sevmek, Allah'ın hakkını takdir etmektir.

Çünkü ihsan eden Allah'tır. İhsan eden kim ise, önce O sevilmeli; diğer sevdiklerimiz O'nun için sevilmelidir.

Ulema olsun, başkaları olsun, sevdiklerimizi Allah için sevmediğimizde öncelikle Allah'ın hakkını eda etmemiş oluyoruz.

Hakkını vermediğimiz bir sevgi şükürsüzdür. Akli başında birisi böyle bir sevgiyi kabul etmez, istiskal eder, reddeder.

Mana-yı ismi bakışı hem sevileni, hem seveni dalâlete götürür. Sevileni gurur heykeli yapar, sevenin bütün sevgisini boşa çıkarır, kendisini mesul eder.

Dipnotlar:

1- Barla Lâhikası, s. 189-190; Lem'alar, s. 164.

2- Mektubat, s. 62.

3- Sözlür, s. 587.